

BARNES KULTUR I DEN MÅNGKULTURELLA FÖRSKOLAN

- PEDAGOGERS ANSVAR OCH
FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Elin Fransson
Linnéa Wennergren

2018-FÖRSK-G13

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket

Svensk titel: Barns kultur i den mångkulturella förskolan- pedagogers ansvar och förhållningssätt

Engelsk titel: Children's' culture in the multicultural kindergarten- teachers' responsibilities and attitude

Utgivningsår: 2018

Författare: Elin Fransson & Linnéa Wennergren

Handledare: Selma Music

Examinator: Lillemor Adrianson

Nyckelord: Interkulturalitet, mångkulturell förskola, pedagogens ansvar, förhållningssätt, kultur

Sammanfattning

Syftet med undersökningen är att se hur pedagoger synliggör och arbetar interkulturellt på mångkulturella förskolor. Första frågeställningen handlar om hur pedagoger utformar sin verksamhet för att utveckla interkulturaliteten. Den andra frågeställningen utgår från pedagogernas syn på sitt ansvar att se varje barns rätt till sin kultur. För att få svar på undersökningens frågor valdes intervjuer som redskap. Som analysredskap och teori anknytning har Bronfenbrenners system använts.

Undersökningen har genomförts på två mångkulturella förskolor och sex pedagoger med yrkestitlarna barnskötare och förskollärare har intervjuats. Resultat visar att pedagogerna anser att förskolans ansvar är att lyfta världens kulturer och inte barns enskilda kultur. Arbetar man som pedagog på en mångkulturell förskola krävs mer kunskap och ett intresse kring kulturer visar resultatet. Flerspråkighet är en del av den mångkulturella förskolan och skapar kulturmöten med vårdnadshavare.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
Syfte.....	1
Frågeställningar.....	1
Begreppsdefinition.....	1
Interkulturalitet och interkulturell pedagogik.....	3
Språk och kommunikation.....	3
Inkludering.....	4
Barns rätt till sin kultur.....	4
Teorianknytning.....	5
METOD	5
Urval.....	5
Genomförande.....	6
Validitet och reliabilitet.....	6
Forskningsetiska principer.....	6
Analys.....	7
RESULTAT	7
Kultur.....	7
Kultur i förskolan.....	8
Interkulturellt arbete.....	10
Förskolans och pedagogens ansvar.....	11
Språk.....	12
Resultatdiskussion.....	13
Kultur.....	13
Kultur i förskolan.....	13
Interkulturellt arbete.....	15
Förskolans och pedagogens ansvar.....	16
Språk.....	17
Metoddiskussion.....	18
DIDAKTISKA KONSEKVENSER	18
REFERENSER	20

INLEDNING

Förskolor är en del av det internationaliserade samhället. I *Läroplan för förskolan* (Lpfö 98 rev. 2016) betonas det att förskolan är en mötesplats för sociala och kulturella utbyten. Alla ska ha medvetenhet om andras kulturer, samt sin egna, för att utveckla förståelse för andras värde och rättigheter. I förskolans uppdrag ingår det att barn ska utveckla sin förmåga att främja sitt kulturskapande. Detta innebär att veta sitt kulturarv med traditioner, språk och värden som ska föras vidare. Pedagoger har ansvar för att varje barn ska utveckla sin identitet och känna sig trygg i den.

Lunneblad (2006) betonar att människor inte skapar kulturella skillnader, utan det är våra olika förhållningssätt som gör det. Ett förhållningssätt är interkulturell pedagogik som vill att pedagoger skapar medvetenhet om hur kulturella skillnader påverkar oss. Interaktion genom lärande, skapar ett sätt för kulturers skilda synsätt att komplettera varandra. Genom att synliggöra stereotyper, rasism och fördomar mot olika kulturer kan pedagoger skapa förståelse mellan barnen och deras kulturer. Den mångkulturella förskolan består av barn med olika kulturer. Dessa kulturer skapar kulturmöten enligt Stier (2009). I kulturmöten kan tankesätt skilja sig åt och kan leda till kulturkrockar. Detta är något pedagoger i förskolan måste förhålla sig till genom att ha ett interkulturellt förhållningssätt (Lorentz, 2007).

Detta lägger grund för undersökningens relevans för att dagens samhälle är internationaliserat och präglar förskolans verksamhet. Vissa områden har större mångfald än andra, vilket leder till att förskolan måste förhålla sig till ett interkulturellt förhållningssätt.

Syfte

Syftet är att undersöka hur pedagoger förhåller sig och synliggör barns kulturer i verksamheten. På vilket sätt arbetar pedagoger interkulturellt och hur ser de på sitt ansvar för att alla kulturer ska bli inkluderade i den mångkulturella förskolan.

Frågeställningar

Hur utformar pedagoger verksamheten för att utveckla interkulturariteten i den mångkulturella förskolan?

Vad anser pedagoger att deras ansvar innebär när det kommer till att se varje barns kultur?

Begreppsdefinition

Modersmål: Språket som barn lär sig först av vårdnadshavare (Ne.se).

Flerspråkighet: Individer som behärskar flera språk (Ne.se).

PENpal: Språkverktyg för att kunna läsa böcker på olika språk (Skolverket).

Begreppen bygger på böcker, avhandlingar och artiklar som sammanfattar tidigare forskning.

Kultur

Stier (2009) förklarar att begreppet kultur är någonting som alltid har en central roll för individen, gruppen och samhället. Kultur har använts till att beskriva och avgränsa människor i grupper efter hur man lever, kommunicerar och socialiserar inom ett samhälle. Westin (2008) förklarar att ett samhälle med många kulturer måste ha en överenskommelse där alla människor har rätt till identitetsfrihet. Människor har flera identiteter, de som är unika och personliga, samt de kollektiva. De kollektiva identiteterna kommer troligtvis förändras i det mångkulturella

samhället. Om en familj kommer till Sverige är de inte längre bara definierade av den kultur där de kommer ifrån. Familjen kommer att påverkas av den svenska kulturen också. Barnen kommer att växa upp i en blandad kultur, en kultur i samhället och en i hemmet.

I en mångkulturell förskola har individer från olika etniciteter, nationaliteter eller kulturer (Lorentz, 2007). Lunneblad (2006) belyser att etnicitet innebär att individer delas in i grupper som har samma värderingar, normer och kulturella uttrycksätt. De etniska grupperna har ursprungligen en gemensam historia, talar samma språk, har en gemensam religion och kultur. Stier (2009) beskriver att kulturer är uppbyggda kring regler och normer. Normer i kulturer är de oskrivna reglerna och visar vad som anses vara normalt och accepterat. Likaså gäller det reglerna. I många kulturer värderas det högt med "vett och etikett" att exempelvis inte använda sig av svordomar och ha ett gott bordsskick. Normer kan skilja sig åt när kulturer möter varandra i så kallade kulturmöten.

För att tydligt förklara vad kulturmöten innebär kan man säga att det handlar om sociala möten, där individer eller grupper samspelar med en kultur. Det blir möten både med sin egen och andras kulturer. Mötena kan både vara slumpmässiga, planerade, begränsade till en viss tid eller pågå under längre tid. Det kan vara av frivilliga eller påtvingade. Normer, värden och värderingar inom en kultur visar vad som anses vara normalt, det som är accepterat. Exempelvis är det ganska normalt att som svensk idag leva och bo tillsammans utan att vara gifta. Men förr var det inte accepterat att bo ihop om man inte var gift. Kulturen skapas av samspel mellan människor och kan skakas om vid kulturmöten. Omskakningar i kulturen kan vara när olika kulturer möts och handlingar eller beteenden skiljer sig åt. De handlingar eller beteenden kan upplevas som olämpliga (Stier 2009).

En av de centrala inriktningarna, inom de interkulturella kulturmöten, är att den beskriver och framställer olika möten med människor, som har olika etniska, sociala eller religiösa bakgrunder. De olika bakgrunderna ställs gentemot det som är etablerat i samhället (Lorentz 2007). Dagens samhälle blir allt mer globaliserat och kulturer sprids. Fler människor runt om i världen väljer att arbeta och studera utomlands, därmed blir det fler och längre resor. Detta gör att människor i dagens samhälle möter mer kultur än vad våra förfäder gjorde. Någoting, som kan vara ett problem, är att det ställs högre krav på dessa människor. Detta eftersom det krävs att man fungerar i en interkulturell miljö (Stier 2009). Lunneblad (2006) betonar att kulturella skillnader inte skapas av människor utan det är de olika förhållningssätten som gör det. Stier poängterar att det inte är ovanligt att människors interkulturella kompetens inte är tillräcklig och att det då blir lätt att man går emot förväntningarna i omgivningen. Att man exempelvis missbedömer situationen, har okunskap kring tankesätt och olikheter i tidsuppfattning. Detta är någoting som kan leda till kulturkrock.

Kulturkrockarnas ursprung behöver inte endast bestå av människors tankar, utan också av en känslomässig och existentiell karaktär. Möten med andra kulturer kan göra att man skapar oro och osäkerhet hos sig själv. Oron och osäkerheten tilltar på grund av att man upplever att förmågan till att förstå, förklara och förutse andras handlingar och motiv minskar (Stier, 2009). Konflikter, missförstånd och kulturkrockar är vanligt, men det behöver inte påverka samspelet mellan människor med olika kulturella bakgrunder (Stier & Sandström-Kjellin 2009). Darvishpour (2015) framhäver att ibland kan det ske konfrontation, men det behöver inte bara bli kulturkrockar mellan två olika kulturer. Det är också vanligt att det kan bli krock inom en och samma kultur. Krocken blir då mellan det traditionella och moderna inom kulturen. Grunden till hur kulturkrocken hanteras beror på vilket förhållningssätt man har till interkulturalitet.

Interkulturalitet och interkulturell pedagogik

Det finns en betydande skillnad mellan begreppen interkulturell och mångkulturell. Interkulturalitet beskriver en handling eller en rörelse mellan barn i grupp. Exempelvis, vill pedagoger på en mångkulturell förskola diskutera tillsammans med barnen om hur man förhåller sig mot varandra. Det handlar om att ha ett interkulturellt förhållningssätt, som leder till att olika kulturer skapar en relation med respekt för varandra. Begreppet interkulturellt betecknar hela kulturområdet, med alla skillnader och likheter mellan kulturer. Det interkulturella perspektivet är det som pedagoger ska utgå från för att tolka händelser på arbetsplatser. Interkulturell kommunikation och kulturmöten ska i det pedagogiska sammanhanget tala om likheter och skillnader. En identitet ska ses som skilda identiteter inom interkulturalitet. För det krävs det interkulturell pedagogik (Lorentz 2007).

Interkulturell pedagogik ska vara en del av all undervisning. För skapa medvetenhet om hur kulturella skillnader påverkar barn, pedagoger och vårdnadshavare i vardagen. Det förhållningssätt som den interkulturella pedagogiken bygger på är att synliggöra hur fördomar, stereotyper, diskriminering, rasism och sociala orättvisor påverkar människors liv. Förhållningssättet utgår från det mångkulturella samhället och de förändrade samhällsvillkor som finns idag. Man vill få kulturernas skilda synsätt att komplettera varandra, genom interaktioner kring lärande, utveckling och kunskap (Lunneblad 2006).

Lorentz (2007) belyser den interkulturella pedagogiken som något en pedagog förmedlar kunskap genom. Det handlar om att alla barn, oavsett etnisk härkomst, ska använda svenska som huvudsakliga språket i undervisningen. Detta för att så många som möjligt ska förstå. Barn med olika kulturer kan lära varandra mycket och skapa förståelse och respekt för varandra. Om den interkulturella pedagogiken får prägla verksamheten talar man om att det utbildas mångkulturella barn. Varje individ får med sig olika mycket beroende på hur deras erfarenheter såg ut innan. Interkulturell pedagogik innehåller interkulturellt lärande, kommunikation, pedagogisk forskning och mångkulturell skolutveckling och utbildning. Alla dessa aspekter ligger i grund till hur pedagogerna förhåller sig till det mångkulturella samhället.

Språk och kommunikation

Kultti (2012) understryker att kommunikationen blir som en länk mellan kulturer och i det mänskliga tänkandet. Kommunikationen som består av mimik, gester och andra fysiska handlingar med kroppen gör att människor formar sig själva. Författaren påpekar att kommunikation är en interaktion där pedagog och barn delar med sig av fysiska och verbala handlingar. Det innebär att det som människan säger och gör, innehåller språkliga uttryck och fysiska ageranden, för att man vill förmedla eller åstadkomma någonting. Heister-Trygg (2012) pekar på alternativ och kompletterande kommunikation (AKK). AKK används när den befintliga kommunikationen inte fungerar helt. För att kunna stödja barn i sin utveckling behöver man se kommunikationen utifrån olika perspektiv. B-R-O handlar om barnet, redskapet och omgivningen. Genom detta kan man se var barnet är i sin kommunikation, samt vilka möjligheter, styrkor och svagheter som finns. Redskap står för de hjälpmedel som finns och vad som skulle behöva användas. Omgivningen består av de anhöriga, förskolan och vänner och deras kommunikation med varandra. En del av AKK som används i förskolor är Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation(TAKK) beskriver Marshall och Hobsbaum (2015). Det används för att förtydliga ord speciellt för barn som har ett annat modersmål. Exempelvis betonar de att det inte finns något som är kattliknande när man säger ordet "katt", om man inte har förståelsen för ordet. Men använder man sig av TAKK när man uttrycker ordet "katt", kan barnet få en större förståelse vad man menar och man inkluderar alla i verksamheten.

Inkludering

Begreppet inkludering är någonting som vi började använda oss av på 1980-talet. Framförallt blev det ett begrepp som användes för bland annat barn med funktionsnedsättning, för att alla skulle inkluderas i verksamheten. Det viktigaste i ett klassrum handlar om att man ska kunna känna gemenskap och tillit till varandra. Att oavsett vad man har för bakgrund eller vad man har för erfarenheter ska man få en "vi" känsla. Det handlar också om klimatet hos barnen, att alla känner sig inkluderade i gruppen. Att alla följer de regler som man har och att man tänker på att alla ska få vara med i samtalet (Nilholm & Göransson 2013).

Brinson (2012) diskuterar att det är viktigt att läsa barnlitteratur som handlar om olika kulturer och religioner. Det är bra för alla barn oavsett bakgrund, för det bygger upp förståelse och kunskap om andras erfarenheter. Mångkulturell litteratur behövs för att inkludera det mångkulturella samhället i verksamheten. Mängden av kulturella skillnader på karaktärer är för låg anser författaren i sin undersökning. Alla barn behöver se en positiv bild av sin egen kultur i litteraturen och kunna identifiera sig själv med karaktärerna i böckerna. Att inkludera andra kulturer i böcker är viktigt för att barn ska få se sin egen kultur.

Barns rätt till sin kultur

I 1 kap. 4 § av Diskrimineringslagen (SFS 2008:567) betonas det att det anses som diskriminering om man missgynnar en person genom att man behandlar personen sämre eller annorlunda gentemot andra människor. Om handlingen som är missgynnande hör ihop med de sju grunderna som är kön, religion eller annan trosuppfattning, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller funktionsnedsättning i diskrimineringslagen. I *Lpfö 98* (rev. 2016) påtalas det att förskolan vilar på demokratins grunder och att utbildningen i förskolan ska främja alla barns utveckling och lärande. En viktig del i förskolans verksamhet är att förmedla och förankra respekt mot de mänskliga rättigheterna och skapa en grund kring de grundläggande demokratiska värderingar som vi i det svenska samhället har. Det är viktigt att som pedagog arbeta med barnen kring deras rättigheter och att det lyfts fram i förskolan. Det ska finnas rättvisa och jämställdhet i verksamheten. Förskolan är en plats där många kulturer möts och genom det ska pedagogerna stärka barns självkänsla, identitet och empati. Pedagoger ska ge möjlighet att stärka och medvetandegöra barns kulturer, kulturarv och öka förståelsen för skillnader, värderingar och villkor. *Lpfö 98* påminner särskilt om att inget barn ska utsättas för diskriminering genom de sju grunderna eller annan kränkande behandling. Detta understryks även i 1 kap. 8 § av Skollagen (SFS 2010:800) att det ska finnas bestämmelser hur man ska arbeta för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.

I FN:s konvention om barnets rättigheter, (Barnkonventionen 2009, §7, §30) redogörs det att varje barn har rätt till att känna till sitt ursprung, ha ett medborgarskap och att få ha ett namn. Det som också påtalas är att varje barn som tillhör en ursprungsbefolkning eller minoritet har rätt till sin kultur, sitt språk och sin religion. *Lpfö 98* (rev. 2016) beskriver att den växande mångkulturaliteten i förskolorna ökar och att det är förskolans uppdrag och ansvar att beakta barns olika livsmiljöer och deras eget kulturskapande som är en överföring av kulturarvet. Pedagogerna i förskolan ska lägga en grundläggande respekt och aktning för varje barn i barngruppen oavsett bakgrund. Det är också någonting som det står i 8 kap. 10 § av Skollagen (SFS 2010:800) om att förskolan ska vara en del till att barn med annat modersmål än svenska ska få möjlighet att få utveckla både svenskan och sitt modersmål i verksamheten.

Teorianknytning

Att anknyta till en teori kan hjälpa oss att förstå och sätta olika perspektiv i relation till varandra. Vi har valt att använda Bronfenbrenners ekologiska system. Bronfenbrenner (2005) understryker samhällets och miljöns betydelse för individens utveckling. För att skapa sin identitet är individen beroende av andra som finns runt omkring den. Bronfenbrenner har delat in de olika faktorer och personer som individen påverkas av i olika system. Systemen är uppbyggda efter hur stor påverkan de har på individen. De olika systemen är i ordningen mikro, meso, exo och makro. Det första systemet är mikrosystemet. Här finns det som är närmast individen och påverkar direkt, exempelvis hemmet, förskolan och grannskapet. Därefter kommer mesosystemet som handlar om hur kontakten är mellan exempelvis hemmet och förskolan. Processen mellan de olika platserna påverkar individens utveckling och identitet. Exosystemet är det tredje systemet som sammanför två olika platser och sätter dem i relation till varandra. Dessa platser påverkar inte individen direkt, utan indirekt. För ett barn kan det vara en vårdnadshavares hem och yrke som indirekt påverkar dem, men kanske inte utvecklar dem som individer. Makrosystemet är det sista systemet som handlar om hur samhället ser ut och vilka kulturer som är etablerade i det område där individen växer upp. Detta system ger de andra systemen ett sorts mönster som påverkar vad som är kulturellt accepterat och vilka lagar som finns. Beroende på var individen växer upp och vilka kulturer den stöter på och påverkas av, ger det en annan uppväxt. Relationen mellan förskola och hem gör skillnad på vad en individ upplever i skilda kulturupplevelser.

Barn påverkas av de personer, kulturer och sociala samhällssystem som finns runt dem. I närmsta familjen och förskolan kan det finnas två olika kulturer. Exempelvis hur man gör eller äter hemma kan skilja sig mot hur man gör i förskolan. Beroende på vilket modersmål barnet har kommer den att tala ett eller flera språk på olika platser. Relationen mellan hemmet och förskolan får mer eller mindre betydelse för barnets identitetsskapande när kulturer möts eller krockar. Vilket yrke barnets vårdnadshavare har kan avgöra i vilket område barnet bor i. Även vilken förskola/skola barnet kommer att gå på och hur mycket tid barnet tillbringar i förskolan/skolan. Dessa faktorer påverkar barnet indirekt hur dess kultur utvecklas gentemot andra jämgamla. De etablerade kulturerna kommer att ha en större inverkan, då de styr samhället och barnet får följa dem i sin utveckling av identiteten.

METOD

Kvalitativ metod valdes för att få reda på hur pedagoger känner och tänker. Intervju är forskarens redskap till datainsamling inom kvalitativ forskning (Fejes & Thornberg, 2015). Eftersom våra frågeställningar handlar om hur pedagoger tänker och ser på sitt ansvar att arbeta interkulturellt, var intervjuerna ett naturligt val. Med hjälp av intervjuerna fick vi svar på våra frågeställningar. Intervjuns fördelar är att flera synvinklar snabbt kan förmedlas från olika personer. Personerna kan berätta hur de tänker i teorin och hur de gör de i praktiken. Möjligheten att gå tillbaka till intervjun från analysen gör att man kan se olika paralleller på nytt (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015).

Urval

Vi valde att intervjua tre pedagoger vardera på två mångkulturella förskolor. De två förskolorna har vi arbetat på tidigare. Den som inte kände pedagogerna genomföra intervjuerna för att en relation inte skulle påverka svaren. Vi har valt att intervjua båda yrkeskategorierna förskollärare och barnskötare för att se helheten med alla pedagoger som finns i förskolans verksamhet.

Genomförande

Vi ringde till de två förskolorna vi valt ut, för att fråga om intresse, sedan skickade vi en inbjudan (se bilaga 2) som de svarade på om de var intresserade. När vi fick svar från förskolorna bokade vi in en tid för att ha intervjuerna.

Innan intervjun spelades in förklarades de rättigheter pedagogerna har enligt de fyra forskningsetiska principerna från Vetenskapsrådet (2002). Varje intervju tog ca 30minuter. Platsen som valdes till intervjuerna påverkade en av de tre första intervjuerna, då de hölls i en samlingsal på förskolan. En av intervjuerna blev störd på grund av att någon gick in, men det påverkade inte intervjun. Intervjuerna på den andra förskolan hölls i ett planeringsrum, vilket var bra då ingen störde.

Intervjun spelades in och intervjuaren antecknade om pedagogerna gjorde någon speciell rörelse eller min. Vi spelade in intervjun för att kunna ta del av den i sin helhet i efterhand och anteckna i en loggbok som följer upp hur intervjun gick. Den som inte är med under intervjun kunde på så sätt ta del av allt som sades.

Validitet och reliabilitet

Validitet är undersökningens trovärdighet och den avgörs huruvida undersökningens slutsatser följer syfte och slutsatser. Reliabilitet utgör undersökningens pålitlighet, vilket innebär att om undersökningen hade gjorts om hade resultatet fått samma utgång (Bryman, 2008). Validiteten är problematisk då det är få personer i undersökningen och två förskolor, men då metoden är relevant för undersökningen och den har beskrivits hur den genomförts. Reliabiliteten kan säkras genom att intervjuerna är gjorda av två olika personer vid två olika tillfällen och resultatet har liknat varandra.

Forskningsetiska principer

Det finns fyra krav från Vetenskapsrådet (2002) som har tillämpats i undersökningen.

Informationskravet innebär att information om vilka som undersöker och vad syftet är med undersökningen ska ha framkommit. Information om att deltagandet är frivilligt och har rätten att avsluta intervjun ska informeras. Vilka som tar del av den insamlade informationen presenteras och att den som intervjuats är anonym har informerats. Vi har förhållit oss till kravet genom att inför varje intervju informera pedagogerna om oss och att vi kom från Högskolans i Borås. Att intervjuerna kommer att vara en del av vår undersökning till examensarbetet. Innan intervjun startade förklarades det att det var frivilligt att delta och att pedagogernas namn är anonyma.

Innan en pedagog har deltagit i undersökningen måste ett samtycke ha givits. Pedagogerna har fått en tydlig förklaring att det var valfritt att svara på en fråga eller inte. Inspelning av intervjuerna godkändes av varje pedagog.

Konfidentialitetskravet har uppfyllts då data med personuppgifter har hanterats så att ingen utomstående ska kunna ta del av dem. Information har gjorts om för att utomstående inte ska kunna identifiera deltagarna och uppgifterna har lagrats på ett säkert ställe. I vår undersökning har pedagoger 1-6 och förskolor A-B som fiktiva namn för att ingen skall kunna kännas igen.

Nyttjandekravet har tillämpats då pedagogerna har meddelats att vi endast kommer att använda uppgifterna i vår undersökning.

Analys

När intervjuerna var gjorda, lyssnade vi två gånger på inspelningarna. Vid andra tillfället när vi lyssnade på inspelningarna transkriberade vi intervjuerna. Transkriberingen som gjordes var för att vi skulle kunna koda svaren, för att sedan analysera de viktigaste delarna i intervjuerna. Vid kodningen valde vi att använda oss av olika färger på pedagogernas svar. Färgerna användes dels för att förenkla vårt arbete för att se vem som sade vad och dels för att veta vilken förskola pedagogerna tillhörde. Vi skrev ut dokumentet med pedagogerna svar i färg och klippte svaren i remsor för att kunna kategorisera och analysera dem. Kategorierna utgår bland annat från teoriansknytningen med Bronfenbrenners system (2005). De olika systemen mikro-, meso-, exo- och makro påverkar barns utveckling beroende på de processer som pågår mellan de olika systemen.

Bronfenbrenners två första system är micro- och meso. Dessa handlar om processen mellan det som är närmast barnet, hemmet och förskolan. De rubriker som blir i dessa system är *Kultur*, *Kultur i förskolan* och *Interkulturellt arbete*. I *kultur* redogörs processen mellan hem och förskola med exempelvis kulturkrockar. *Kultur i förskolan* beskriver hur skillnader mellan hem och förskola präglar verksamheten. *Interkulturellt arbete* syftar till hur pedagogerna väljer att arbeta med barns hemkultur i verksamheten. Dessa kategorier avgör en viktig del i processen av ett barns utveckling.

Bronfenbrenners två sista system exo- och makro är hur utomstående faktorer påverkar barnet. *Förskolans och pedagogens ansvar* understryker vikten av makrosystemets lagar och regler som är etablerade i samhället. *Språk* tillhör både exo- och makrosystemet, då svenskan är det etablerade språket och annat modersmål. Vårdnadshavarens yrke och bostadssituation påverkar barnets utveckling i samhället barnet växer upp i och därmed utvecklingen av språk.

RESULTAT

Kultur

Två av pedagogerna började förklara kultur som teater, sång och musik. Vidare fortsatte majoriteten av pedagogerna att tala om traditioner och hur man beter sig i olika sammanhang. Pedagogerna ansåg att kultur har med språk, religion och högtider att göra. De poängterade att till högtider hör även seder, vanor och matkultur till.

Matkulturen ser olika ut i olika kulturer, exempelvis i vissa familjer väljer man att äta tillsammans senare på kvällen och barnen får vara uppe och sova längre på morgonen. Medan i andra kulturer ska barnen lägga sig och gå upp tidigt. Detta måste få vara okej, oavsett vad vi i förskolan anser kan vara bäst för barnen. Pedagog 4

Två pedagoger påtalade att kultur handlar om ursprung, etnicitet och modersmål. Det är att ha sin egen kultur och även ta till sig av andras. Detta påtalade en pedagog fortsättningsvis att leken kunde bli påverkad av de olika leksignaler som finns i olika kulturer.

Alla pedagoger var överens om att kulturmöten leder till många kulturkrockar och att det är en stor del av arbetet på en mångkulturell förskola. Den dagliga kontakten med vårdnadshavare blir svårare på grund av språk och olika kulturella tankesätt kring exempelvis uppfostran och samspel. En pedagog påpekade att det är viktigt att lyssna och försöka hitta en medelväg som passar hemmets kultur och som stämmer överens med förskolans kultur. Tre av sex pedagoger diskuterar att en av de största kulturkrockarna är kläder. Många barn har flera lager kläder på

sig varje dag inomhus på grund av att vårdnadshavarna tycker det är kallt och vill att de ska ha på sig de kläderna hela dagen. Vilket resulterar i att pedagogerna måste klä av barnen för att barnen är för varma. En pedagog påpekar att flera vårdnadshavare även krävde att barnen ska vara rena när de blir hämtade. Medan andra vårdnadshavarna har en annan förståelse för att barn ska få testa och utforska. Två av de intervjuade tar upp problematiken kring regniga och kalla dagar. Problemet är att vårdnadshavarna inte vill att barnen ska vara ute, utan ber om att barnet ska få vara inne eller så kommer barnet inte alls.

Tankesätt kan krocka, 'Det regnar ute ska ni verkligen gå ut?', mitt barn kan inte sova ute det är för kallt. Pedagog 6

Tidsaspekten är en annan kulturkrock som fyra av sex pedagoger säger är annorlunda mot många andra förskolor.

I den svenska kulturen ska man vara punktlig, medan i andra kulturer är det fel att komma i tid. Därför är det viktigt att vara försiktig i sådana lägen och försöka hitta en fingertoppskänsla kring det. Pedagog 4

En av de intervjuade synliggör hur vårdnadshavarnas syn kan påverka barn i förskolan. Exempelvis tyckte vissa kulturer att man inte ska säga förlåt för vissa saker och det blir svårt för barnen då att ta sig an detta i förskolan. En pedagog tillade att som kollegor kan de uppfatta saker olika, även ifall de kanske tillhör samma kultur. Vilket gör att man kan förstå att barnen har det svårare ibland med kulturkrockar.

Ett barns bakgrund påverkar förskolans verksamhet genom att traditioner kan bli kulturkrockar. Exempelvis när vi gjorde pepparkakor i form av en gris, så var det ett barn som inte ville äta den, för den åt inte gris. Men vårdnadshavarna fick förklara sen att den här gången gick det bra, för det är bara formen av en gris. Pedagog 3

Kulturkrockarna är en tydlig del som pedagogerna ser och ibland måste de gå in och visa sin kunskap menar en pedagog. I vissa kulturer vill vårdnadshavarna inte att barnen ska leka själva, men då måste de som pedagoger gå in och påvisa att det är bra att barn leker själva ibland.

Kultur i förskolan

Samtliga pedagoger är överens att i förskolan möts kulturer, vilket blir extra tydligt i mångkulturella förskolor. Pedagogerna såg det som något positivt, då det är så samhället ser ut idag. Kultur handlar att vara nyfiken på andra människor och deras traditioner beskriver hälften av de intervjuade.

Vi som arbetar tycker det är roligt att jobba med andra kulturer och man lär sig mycket. Jag kan inte något annat språk men att försöka lyssna på andra språk ger också en inblick om hur barnen har det och det är ju spännande. Pedagog 1

Mötet med vårdnadshavare skapar många kulturmöten när de ska sätta sig in i förskolans verksamhet enligt en pedagog. Barnen lever på ett sätt hemma och firar sina traditioner. Vilket gör att när de svenska traditionerna speglas i verksamheten, får pedagogerna tänka på hur de samtalar. Det kan vara känsligt för vissa barn som inte firar jul och det inte kommer hem exempelvis en tomte och lämnar paket. Majoriteten av pedagogerna påpekade att kulturer är en del av vardagen. Även ifall man kommer från samma kultur, har man fortfarande olika vanor. Därför är det viktigt att visa på att alla är olika och gör olika i sina familjer.

Vi visar barnen om andra kulturer, att alla är och gör olika. Det hoppas jag dock att alla förskolor arbetar med. Pedagog 2

De flesta av de intervjuade ansåg att lyfta fram olika kulturer är en del av förskolans ansvar. Att visa på olikheter och andra tankesätt är berikande för alla barn att vara med om. Att diskutera tillsammans med barnen i det vardagliga arbetet bygger en starkare förståelse hos barn för andra individer.

Förskolan kan inte ansvara för att lära barnen om deras vårdnadshavares kultur, det är vårdnadshavarnas arbete. Men att lyfta upp andras kulturer och att man möts, det är så samhället ser ut. Att man inte ser det som något konstigt, att alla får vara med och att det är en självklarhet. Pedagog 1

I den mångkulturella förskolan anser hälften av pedagogerna att ett dilemma blir hur mycket av barns kulturer man ska ta upp. En del vårdnadshavare vill nästan inte lyfta sin kultur, för att nu bor de i Sverige. Medan andra gärna berättar om deras uppväxt, land och språk. Vissa vårdnadshavare blandar kulturerna och skiljer ibland på dem, mellan vad som är hemma och i förskolan.

Ibland blir det svårt hur långt man ska sträcka sig, för vissa har varit med om krig och flykt och det är ingenting man vill dra upp igen. Så att dra upp för mycket kan bli negativt för barnet. Pedagog 5

Två av pedagogerna menade också på att ibland kanske de inte har tillräckligt med kunskap om de andra kulturerna för att kunna presentera dem. Därför är det viktigt att tala med vårdnadshavare i sådana situationer. En av de intervjuade påpekade att det är viktigt att vi lär av varandra. Vi gör inte rätt bara för att vi bor i Sverige och den kulturen är etablerad. Skillnader med att arbeta på en mångkulturell förskola från en annan är att det gäller att vara öppen för skillnader mellan tankesätt ansåg pedagogerna. Att vara extra tydlig i språket med vårdnadshavare och barn gör en stor skillnad i kommunikationen. Maten blir även en stor fråga på mångkulturella förskolor ansåg pedagogerna. Det handlade då om vad barnen äter hemma. Om barnen har någon specialkost är något som oroar vårdnadshavarna för de vill att matsituationen ska fungera. En pedagog fortsätter att det skulle vara skönt att veta vilket modersmål och kultur barnet har när de börjar. Detta för att man ska kunna bemöta barn och vårdnadshavare bättre runt exempelvis matsituationen.

Det som skiljer sig att arbeta på en mångkulturell förskola är att man möter vårdnadshavare och barns kulturer. Det är då viktigt att man har en öppenhet. När man pratar med pedagoger på andra förskolor som inte har barn från andra länder och de får det en dag, vet de inte vad de ska göra. Men för en annan är det helt naturligt. Pedagog 1

Det som lockade pedagogerna att börja arbeta på mångkulturella förskolor är att det är spännande att möta och lära sig om olika kulturer. Samtliga pedagoger ansåg att det är viktigt att ha mer kunskap på en mångkulturell förskola och kunskap kan man aldrig få för mycket av. Pedagogerna på förskola A har exempelvis gått på föreläsningar om olika kulturer och hur de kulturerna tänker, vilket kan hjälpa till att utveckla personalens tankar och förhållningssätt.

Mer kunskap behöver du ha på en mångkulturell förskola för det tar längre tid att ta sig in i arbetet om du inte har det. Det blir svårare annars att veta hur du ska förhålla dig. Det är viktigt att du hela tiden vill lära dig mer, för det du lärde dig om flerspråkighet för tio år sedan, är inte lika aktuellt idag. Därför måste man uppdatera sig. Pedagog 2

Flera pedagoger ansåg att arbetar man på en mångkulturell förskola innebär det att man måste tänka på hur man gör kring fotografier och namn på golv. För i vissa kulturer får man inte trampa på namn, påpekar en pedagog i intervjun. Det är viktigt att visa hänsyn för alla. Det är viktigt att uppmärksamma när barnen har sina olika högtider, ansåg de flesta pedagogerna. Högtiderna synliggörs kanske inte i verksamheten, dock är det viktigt att gratulera till det eller att be barnen berätta om det.

Vi använder kanske mer de svenska högtiderna, men vi pratar även om andra högtider. Att man kanske går i olika kyrkor beroende på vilken församling eller tro man har. Vi jobbar inte med det egentligen, utan berättar en berättelse och så här kan det vara. Pedagog 4

Modersmålet är enligt pedagogerna något som utmärker den mångkulturella förskolan. Det är viktigt att barnen ser det som en resurs, men att pedagogerna hjälper barnen med det svenska språket i förskolan så att de behärskar det bra.

Interkulturellt arbete

Pedagogerna tycker att det är viktigt att man synliggör och arbetar med barns kultur i förskolan. Pedagogerna berättar att på både förskola A och B har de på avdelningarna synliggjort och hängt upp en fras såsom "hej" eller "välkommen" på barns modersmål. Flaggor har även hängt upp vars land barnens vårdnadshavare kommer ifrån. Majoriteten av pedagoger berättade att de brukade samtala med barnen på exempelvis samlingar om de olika årstiderna. Samtidigt samtalas det om vilka högtider som är aktuella och högtider barnen firar. Pedagogerna berättade att de pratar om barnens språk och försöker stärka barnen i att de kan flera språk.

Jag som pedagog synliggör andra kulturer genom att prata med barnen, men det kanske inte syns utåt. Pedagog 2

Någonting som förskola B arbetar med är världens mat. Man visar att vissa maträtter som serveras är tagna från en annan matkultur. Pedagogerna på förskola B berättade vidare att de arbetar med att söka information kring det land som maten kommer från. Exempelvis vad de talar för språk, hur flaggan ser ut och var landet ligger någonstans.

En av pedagogerna ansåg att det gäller att man är med på förändringar i kulturerna. Medvetenhet om att det finns en traditionell och en modern. De andra pedagogerna instämmer genom sina svar i intervjuerna. Det är svårt att visa mångkulturalitet i miljön mer än att man kanske har dockor av olika hudfärger och att man har fraser och flaggor uppsatta, sade en av pedagogerna. En av pedagogerna berättade att tidigare hade de på förskola A fredagsmys där de lyfte olika länder genom att spela musik och få se olika danser på exempelvis nätet.

På FN: dagen uppmärksammar vi alla länder och flaggor, vi brukar också åka iväg på sagostund. Pedagog 4

Alla pedagoger är överens om att de vill arbeta mer med interkulturalitet i förskolan, men många pedagoger känner att tiden inte räcker till. Tre av pedagogerna skulle vilja arbeta mer med att inkludera vårdnadshavarna i verksamheten. Att ett socialt utbyte sker och att förskolan blir mer öppen. Det kan exempelvis vara att vårdnadshavarna kommer till förskolan och lagar mat, samt att de får berätta mer om sin kultur.

Arbeta mer med deras språk och skriva mer för att kunna läsa på deras språk. Ha med material för att göra det synligt och tydligt. För att alla ska få samma upplevelse. Även fixa eget material från nätet och hjälpas åt mer. Pedagog 3

På förskola A finns hjälpmedlet PENpal att tillgå där pedagogerna skulle vilja ha mer kunskap till hur man kan använda pennan på ett bra sätt. Tanken är att de vill använda den till att engagera vårdnadshavare och få hjälp med modersmålet. På både förskola A och B finns det många olika språk och alla pedagogerna skulle vilja ta del och få mer information kring varje språk och kultur. Att kunna skapa ett rum som är anpassat för att vara det land man "reser runt i" och skapa olika kulturer i rummet, hade varit spännande berättar en pedagog. De har tidigare varit och haft sångstunder i kyrkan, men skulle tycka det vore spännande att besöka fler religiösa lokaler och olika kulturföreningar för att få ta del andra traditioner.

Gå på teater på olika språk för att vara med och uppleva olika kulturer hade varit spännande. Pedagog 1

Pedagogerna har många tankar och idéer hur de skulle vilja ändra sitt arbete, för att arbeta mer interkulturellt. Bland annat genom att skapa mer material som fångar mångfalden och även arbeta med olika teman eller projekt. Detta för att få fram mångfalden och öka förståelsen hos barnen. Man kan göra detta genom att använda sig av hjälpmedel som kartor, digitala verktyg och böcker.

Man kan ha det som tema. Allt handlar om intresse från oss pedagoger, vad vi vill satsa på. Det är klart att det hade varit roligt om man lyfte fram olika kulturer i barngruppen. Pedagog 4

Förskolans och pedagogens ansvar

Förskolans ansvar handlar om att visa de olika kulturerna i förskolan, vilket mångkulturella förskolor ofta gör automatiskt ansåg pedagogerna. En av de intervjuade ansåg att det kunde vara samhällets uppgift att visa integration istället för segregation som det ofta diskuteras om. Två pedagoger förklarade att det står om ansvaret i läroplanen och att det handlar om barns rätt till sin identitet, språk och religion. Detta kan man visa genom att diskutera att alla ser olika ut. När ett barn har varit i sitt hemland ska det få berätta om det och tillsammans kan man diskutera i barngruppen.

Förskolan måste egentligen inte visa barns kulturer, men det handlar om ett genuint intresse för andra som gör att man kanske lyfter fram just barns kultur. Pedagog 1

Alla pedagoger är överens om att deras ansvar handlar om bemötande och att lyssna på barnen. Att som pedagog vara öppen om barnen berättar något, visa nyfikenhet och ställa frågor. Detta gör att barnet kan känna sig mer accepterad och trygg i sig själv, ansåg två av pedagogerna. En av de intervjuade påpekar att det är viktigt att inte peka ut barnet och göra det exotiskt, bara för att barnet kommer från en annan kultur. Då är det bättre att samtala om fakta istället och diskutera mer allmänt. En pedagog berättade att ett barn har skämts för sitt modersmål och vägrat prata det på förskolan. Pedagogen påvisade att det är deras ansvar i förskolan att lyfta fram olika språk och visa på det positiva med att kunna flera språk. Barnet ska veta att det är värdefullt och ska vara en naturlig del.

Det är viktigt att alla får ha sin kultur och att man aldrig ser negativt eller pratar illa om hur barnen gör hemma. Att lyfta fram det positiva, så gör de i den familjen. Vi kan inte gå in och bestämma över andra, det är deras val hur de gör. Pedagog 4

Majoriteten av pedagogerna ansåg att värdegrundsarbetet är viktigt. Genom att visa andra kulturer och att vi alla är olika, men att vi ändå kan komma överens är en del av värdegrundsarbetet. Det är också viktigt att man håller sig uppdaterad och att man på olika sätt kan arbeta med det. Exempelvis kan man genom digitala verktyg, arbeta med ett projekt som skapar en skugga. Skuggan från projektorn gör att barnen kan måla av kroppen och sedan får barnen fylla i "sig själva". Detta kan man sedan samtala vidare och synliggöra om hur vi ser ut med bland annat hudfärg, ögonfärg med mera.

Pedagogens ansvar är att följa läroplanen och arbeta efter det. Öppenhet för andra och allas lika värde är viktigt. Man arbetar för en bra värdegrund och för att möta alla lika. Det är ingen som är bättre än den andra. Pedagog 1

Att ha en bra relation med hemmet är pedagogernas ansvar. För vårdnadshavarna är de som har ansvar för barnet och de vill att barnet ska ha det bra. Pedagogerna vill att vårdnadshavarna ska känna sig trygga. Det är viktigt att inte ha all information på papper heller, utan att samtala med vårdnadshavarna istället. Genom att samtala med vårdnadshavarna kan man få en förklaring hur de tänker sade en av pedagogerna.

Även om det kan vara svårt att kommunicera med en vårdnadshavare på grund av språket är det viktigt att vi försöker, för att få den relationen med vårdnadshavarna. Pedagog 6

Språk

En av pedagogerna belyste att språkförmågan och språkförståelsen är någonting som ligger på olika nivåer hos barn som är flerspråkiga. Fortsättningsvis poängterade hälften av pedagogerna att det är viktigt att barn i mångkulturella förskolor får stöd, att man som pedagog är lyhörd och tydlig på att benämna saker. En anpassning av miljön och att använda sin fantasi för att komma på nya sätt att kommunicera både med barn och vårdnadshavare är viktigt. En av dessa pedagoger poängterade detta ytterligare att man måste vara tydlig i miljön, att man visar vad som ska göras i rummet med exempelvis byggklossar. Pedagogen beskriver vidare att användning av AKK är också någonting som visar tydlighet i språket hos flerspråkiga barn och det är också någonting som ytterligare en pedagog berättade om.

Väldigt intresserad och uppmuntrande som pedagog, frågar om hur man säger saker på barnens språk. För det är positivt att kunna flera språk. Det blir ett bra samtal och bra lärande tillsammans med barnen. Pedagog 5

Alla pedagoger använder sig av böcker på barnens modersmål. Ingen av pedagogerna har möjlighet att läsa dessa böcker men barnen kommer i kontakt med skriftspråket. På förskola A beskrev en av pedagogerna att de har verktyget PEN-pal som är någonting de planerar att arbeta med framöver. Detta genom att spela in böcker på barnens modersmål.

När vi läser för barn på en mångkulturell förskola måste vi förenkla texterna/orden för att alla ska få en bättre förståelse. Det ska inte bli för lätt utan bara hjälpa till. Pedagog 3

Majoriteten av pedagogerna påtalade om att vara intresserad av språk på förskolan är viktigt. För att det är en del i arbetet av barns utveckling av intresse för språk och skapa en trygghet i barns språkutveckling. Detta kan exempelvis vara att säga de olika frukterna på barnens modersmål men också olika fraser.

Att säga hej till en ny flicka på hennes modersmål gjorde att hon blev så glad och vi fick en helt annan kontakt än tidigare. Pedagog 1

Resultatdiskussion

Kultur

Resultatet visade att en tredjedel av pedagogerna tänker på finkultur, när de hör ordet kultur. Resterande pedagoger förklarade att kulturer innehåller högtider, seder, matkultur och vanor. Stier (2009) understryker att medvetenhet om hur kulturer är uppbyggda på normer och oskrivna regler kan skilja sig mellan olika kulturer, vad som anses vara accepterat. Vilket visar på att pedagogerna inte har riktig koll om begreppet kultur alla betydelser. Det som resultatet påvisade som exempel på skillnader i kulturer var exempelvis matkulturen. Den ser olika ut i olika kulturer och vilka tider man ska äta. Acceptansen av andras kultur med seder och bruk leder till ett öppet förhållningssätt till familjerna. Vi anser att barnen kanske kan berätta vad och hur de äter på kvällen för de andra på förskolan för att bygga upp förståelse.

Undersökningens resultat visade att pedagogerna på förskolorna var överens om att många kulturmöten leder till kulturkrockar. Detta är en stor del i pedagogernas vardag på förskolorna. Exempelvis visade resultatet att kläder är en av de största kulturkrockarna som sker då vårdnadshavare anser att det är kallt inne och tar på barnen mycket kläder. Detta blir en kulturkrock då vårdnadshavarna vill att barnen ska ha på sig kläderna hela dagen, men barnen blir för varma. Vilket resulterar i att pedagogerna får ta av barnen kläderna. Fortsättningsvis redovisades det i resultatet att vårdnadshavare ifrågasätter om man ska gå ut vid dåligt väder. Här påtalar Stier (2009) att genom samspel mellan människor skapas kulturen men den kan ifrågasättas i mötet med andra kulturer. Vilket då kan bli extra tydligt vid möten där människors handlingar och beteenden inte överensstämmer med det som man själv tänker och tycker. Precis som resultatet visade och som författaren understryker blir kläder en situation där tankesätt inte överensstämmer. Här pedagogers öppenhet och kommunikation viktiga aspekter i hur pedagoger förhåller sig när det sker en kulturkrock. Detta för att det inte ska påverka relationen med vårdnadshavare.

Resultatet synliggjorde att tiden kan vara en aspekt som skapar problem och påverkar verksamheten. Exempelvis kan det vara fel att komma exakt den tiden som man har bestämt, utan man ska komma senare. Detta är någonting pedagoger måste ha ett interkulturellt förhållningssätt till. Kulturer är uppbyggda på regler och normer, där normer är oskrivna regler och är någonting som är väldigt olika beroende på vilken kultur familjen tillhör (Stier 2009). Bronfenbrenners (2005) första och andra system, mikro- och meso, kopplas till hemmets och förskolans olika normer och värderingar, detta blir till en process där de båda kulturerna möts. Genom kunskap om varandras kulturer och hur de förhåller sig till tid, kan man förebygga många konflikter. Detta skapar en relation mellan vårdnadshavare och pedagoger, där man accepterar varandras förhållande till tid.

Kultur i förskolan

Resultatet visade att intresset för olika kulturer ska finnas hos pedagoger som väljer att arbeta på mångkulturella förskolor. Resultatet av undersökningen visade även att pedagogerna ansåg att det inte är förskolans ansvar att lyfta barns kultur, utan att lyfta världens kulturer. Genom att låta kulturer möta varandra i förskolan genom samtal och diskussioner hur samhället ser ut idag. Den etablerade svenska kulturen som är en del av Bronfenbrenners (2005) makrosystem som styr samhället, gör att den svenska kulturen styr förskolan. Att andra kulturer kommer in i förskolan skapar en process som gör det viktigt att diskutera skillnader och likheter mellan varandra. Lorentz (2007) diskuterar att det interkulturella lärandet bygger på en ömsesidig respekt för andra kulturer och att aktivt kunna delta i verksamheten tillsammans. Vi anser att det pedagogerna påvisade i resultatet är på rätt spår med att lyfta andra kulturer och göra sig

medveten kring den egna kroppen och genom diskussion i gruppen hitta likheter och olikheter för att skapa en gemenskap. Respekten för andra kulturer och identiteter är viktigt för att kunna delta tillsammans i verksamheten. Nilholm och Göransson (2013) fortsätter med att säga hur viktig inkluderingen av alla barn är och att det blir en "vi" känsla, som gör att samtalen är en del för alla. I *Lpfö 98* (rev. 2016) beskrivs förskolan som en plats där kulturer möts och att pedagogerna ska göra barn medvetna om deras kultur, stärka deras självkänsla, identitet och att ha förståelse för andra kulturer. Dock riktas det inte in på individen utan på hela barngruppen, så hur får pedagogerna fram arbetet i verksamheten kring barns rätt sin till sin egen kultur om man inte fokuserar på individen? För det står i *Lpfö 98* (rev. 2016) att barn ska bli medvetna om sin egen kultur och utveckla sin identitet. Pedagogers inriktning bör vara på individnivå för barns utveckling av sin egen kultur. Detta anser vi att pedagoger bör tänka till om för att se hur de ska förhålla sig.

Resultatet visade på att när man möter vårdnadshavare och barn från andra länder och kulturer, så gäller det att pedagoger har ett öppet förhållningssätt. Undersökningens resultat visade att pedagogerna anser att när andra förskolor får barn med mångkulturell bakgrund, vet pedagogerna inte hur de ska förhålla sig. Då de inte är vana att arbeta interkulturellt. Någonting som Lunneblad (2006) framhäver är att de kulturella skillnaderna inte skapas utav människor, utan det är de olika förhållningssätt som gör det. Stier (2009) fortsätter att förklara att normer och regler kan skilja sig åt i kulturer. Bronfenbrenner (2005) betonar att i exosystemet påverkas barnet av vårdnadshavarnas yrke och bostad, samt vilken kultur familjen har i hemmet. Oavsett om man arbetar på en mångkulturell förskola eller inte, har man ett ansvar som pedagog att arbeta med olika kulturer och ta hänsyn till hemmet och exosystemets påverkan anser vi. Därför borde det inte spela någon roll om det skulle skolas in ett barn med en annan kultur på en annan förskola.

Resultatet synliggjorde att när barn börjar på förskolan kan de inte alltid det svenska språket. Vårdnadshavarna har inte alltid erfarenhet och kunskap om det svenska språket heller. Resultatet påtalade att pedagogerna skulle uppskatta information om barnets modersmål i det "beslut" pedagogerna får när ett barn ska börja på förskolan. Informationen skulle kunna göra att bemötandet av barn och vårdnadshavare blir bättre, då pedagoger skulle kunna förbereda sig mer. Detta är en sak som kan göra stor skillnad i bemötande. Nilholm och Göransson (2013) redogör att bemötandet kan möjliggöra att det blir en slags inkludering om man visar intresse och försöker ta reda på vilket språk som barnet talar. Kommunikationen med barnen och vårdnadshavarna kan underlättas vid ett första möte med rätt information. Flerspråkighet är en stor del av den mångkulturella förskolan. Många barn är flerspråkiga och det innebär att barnen lär sig ett eller flera modersmål i hemmet och senare lär sig ytterligare ett språk i förskolan (Kultti 2012). Vi anser att dessa små justeringar av information om språk, när barnet ska börja. Detta kan utgöra stor skillnad i bemötande, inkludering i verksamheten och skulle hjälpa både barns språkutveckling, vårdnadshavare och pedagoger.

I resultatet redogjordes det att pedagogerna på förskola A har fått gå på föreläsning om kulturer. Det redovisades också i resultatet att pedagoger måste vara försiktiga med fotografier och att ha barns namn på golvet. Detta på grund av att i vissa kulturer kan det vara olämpligt att ha namn på golvet, eftersom man går på namnet. Någonting som pedagoger kanske tidigare inte har funderat på, eftersom det inte är en del av pedagogens kultur. Fortsättningsvis ansvarar arbetslaget enligt *Lpfö 98* (rev. 2016) för att lyfta fram olika etiska livsfrågor och dilemman. Att uppmärksamma barn på att alla har olika åsikter, attityder, värderingar och det är acceptabelt. Vidare betonar Lorentz (2009) att när pedagoger arbetar på en mångkulturell förskola är ett interkulturellt förhållningssätt viktigt att använda sig av. Förhållningssättet bidrar

med en ömsesidighet och öppenhet mot andra kulturer. Där arbetet med kulturernas skillnader och likheter ska präglade verksamheten. Lunneblad (2006) fortsätter beskriva att om pedagogerna har ett interkulturellt förhållningssätt och arbetar med interkulturell pedagogik, arbetar man för att synliggöra hur fördomar, stereotyper, diskriminering, rasism och sociala orättvisor påverkar individer i olika kulturer. Utbildning om andra kulturer och diskussioner i arbetslaget bedömer vi kan vara en hjälp i pedagogernas tankar och förhållningssätt för att arbeta interkulturellt.

Interkulturellt arbete

Undersökningens resultat visade att pedagogerna ansåg att det är viktigt att arbeta och synliggöra världens kulturer på förskolan. Förskolorna har hängt upp olika välkomstfraser på barnens språk i hallen och även flaggor. De samtalar om de olika högtider och kulturer på samlingar, men som resultatet visade tror pedagogerna att det inte alltid synliggörs utåt. Lunneblad (2006) poängterar att det är viktigt att interkulturell pedagogik blir en del av verksamheten. Att pedagoger tänker på och har medvetenhet om att det finns kulturella skillnader som påverkar både barn, pedagoger och vårdnadshavare i verksamheten. Att inte bara synliggöra kulturen, utan också samtala om de olika fördomar, stereotyper, diskriminering, rasism och sociala orättvisor. Flaggor och att "välkommen" står skrivet på olika språk är en lätt synliggöring av olika kulturer. Att arbeta interkulturellt som Lunneblad beskriver ska motverka exempelvis fördomar och rasism görs inte med hjälp av flaggor och välkomstfraser. Det blir snarare en del av det interkulturella förhållningssättet, men når inte pedagogiken. Förskola B arbetar med FN:dagen genom att synliggöra alla länder och flaggor på en sångstund, det gör att alla barn inkluderas ansåg pedagogerna i resultatet. Det är också någonting som tydligt står i *Barnkonventionen* (2009), att alla barn har rätt till sin kultur, sitt språk och sin religion. Alla barn kan känna sig inkluderade som Nilholm och Göransson (2013) påpekar att man ska kunna få känna gemenskap och tillit oavsett vad man har för bakgrund och erfarenhet. Detta är någonting som når en interkulturell pedagogik för att motverka exempelvis fördomar och rasism.

Det beskrivs i resultatet att sångstunder i kyrkan har varit någonting som genomförts tidigare. Fortsättningsvis framkommer det att pedagogerna skulle vilja gå på teater på andra språk, samt besöka andra religiösa lokaler och kulturföreningar. Detta för att få ta del av andra kulturer och lära sig mer om traditioner. Som *Lpfö 98* (rev. 2016) beskriver ska alla barn med olika kulturella bakgrunder bli tillgodosedda och respekterade. Barnen ska få känna delaktighet och ansvar. Samt ska pedagoger ansvara för att barnen ställs inför utmaningar som ger möjligheter till nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter. Ett tillfälle att gå på teater eller musikstunder på olika språk hade varit en möjlighet att utveckla den interkulturella pedagogiken. Att inkludera och involvera barnens språk och kultur i verksamheten är viktigt. Ytterligare ett förslag på hur det skulle kunna utföras redovisas i resultatet och det är exempelvis att skapa ett rum som ändras beroende på vilket land man är i. Genom rummet skulle det kunna bli kulturmöten och samtal om likheter och skillnader med barnen under resans gång (Lorentz 2007). Resultatet redogör att på förskola A finns det ett hjälpmedel som heter PEN-pal, som pedagoger kan använda till att involvera vårdnadshavarna och andra som kan barnens språk. Dock visar resultatet att materialet inte används fullt ut, på grund av att kunskap saknas om hur hjälpmedlet fungerar. Vilket vi anser är en negativ aspekt. Det finns hjälpmedel, men som inte används, vilket är synd då de kan hjälpa många barn med sitt språk och att få sin kultur inkluderad.

Att pedagogerna vill arbeta mer interkulturellt är någonting som genomsyrade hela resultatet. Resultatet beskrev även att det krävs ett intresse, beroende på vad pedagogerna vill satsa på i förskolans verksamhet. Lunneblad (2006) belyser att kulturen ska vara en del av verksamheten, att arbeta interkulturellt och att man i verksamheten ska förmedla kunskap om de olika

kulturella bakgrunderna. Författaren fortsätter med att interkulturalitet ska vara en del i verksamheten. Vi anser att pedagogerna absolut behöver ett intresse, men som det också står i *Lpfö 98* (rev. 2016) att på förskolan ska pedagogerna stärka barns förmåga att vara medvetna om deras kultur, men också delaktig i andras kulturer värden och villkor. Pedagogers intresse ska inte styra om det arbetas med ett ämne som exempelvis interkulturalitet. Någonstans måste vi se till vårt styrdokument *Lpfö 98*. Vi ska främja och försöka sträva efter målen i läroplanen. Pedagoger ansvarar för att alla barn oavsett om det finns ett intresse eller inte. Pedagoger måste förhålla sig till de ämnen som finns.

Förskolans och pedagogens ansvar

I resultatet av intervjuerna redogjordes det att pedagogerna ansåg att det inte är deras ansvar att lyfta barns enskilda kulturer, utan de ansåg att det handlar om att lyfta världens kulturer. Men gentemot det som *Lpfö 98* (rev. 2016) betonar att alla barn är lika mycket värde och varje barn ska bli medveten om sitt egna och andras värde. Anser vi att pedagogerna bör förhålla sig mot det som redovisas i läroplanen. Eftersom resultatet är baserat på mångkulturella förskolor, anser vi att det borde vara enklare att ta upp världens kulturer gentemot andra förskolor. Men det är minst lika viktigt att andra förskolor tar ett ansvar att belysa världens kulturer och dess olikheter. För att barn ska bli medvetna om andras människors värde.

Undersökningens resultat visade att pedagoger ansåg att ett barn inte ska pekas ut och göras exotisk för dess kultur. Samtidigt så vill pedagogerna visa ett intresse och en nyfikenhet för att veta mer. För att barn ska känna sig accepterade är det viktigt att de får vara med och dela med sig av sina upplevelser. Ett exempel i resultatet är att ett barn inte vill tala sitt modersmål i förskolan på grund av att barnet kände skam. Då fick förskolan arbeta för att motverka känslan av skam för sitt modersmål. Förskolan är en stor del i Bronfenbrenners (2005) innersta systemet, mikrosystemet. Pedagogerna har ett stort ansvar för hur de bemöter olika kulturer och visar acceptans för dem i verksamheten. Barn kan vara snabba på att tolka om man pratar illa om hur någon familj gör hemma. Här bär pedagoger ett stort ansvar att lyfta barnen istället för att motarbeta dem. Genom att pedagoger har en öppenhet och nyfikenhet till barns kulturer. Det är också något som står i FN:s barnkonvention om barnets rättigheter, (Barnkonventionen, 2009) att barn har rätt till sitt språk och att känna till sitt ursprung. Vi anser att eftersom *Barnkonventionen* poängterar varje barns rätt till sin kultur och Bronfenbrenner påtalar effekten av förskolans roll i barns utveckling av sin identitet. Detta resulterar i att förskolan ändå får ansvaret att se varje barns enskilda kultur. Som även står i *Lpfö 98* (rev. 2016), att barn ska bli medvetna om sitt värde. Därför blir det svårt när resultatet visar att pedagogerna inte anser att de har det ansvaret.

Värdegrundsarbetet på en förskola är en stor del i verksamheten visade resultatet exempelvis att barnen målar självporträtt och sedan jämför och diskuterar med varandra. Vidare poängterar Lorentz (2007) att den mångkulturella förskolan består av olika individer med skilda identiteter. I värdegrunden kan olika kulturer och traditioner lyftas fram och visa hur viktigt det är att respektera och komma överens med varandra. Vilket vi anser kan leda till att förståelsen mellan barnen och medvetenheten kring sig själv ökar.

Det påpekades i resultatet att det är viktigt som pedagog att skapa en relation med vårdnadshavarna oavsett språksvårigheter i kommunikationen. Kommunikationen med vårdnadshavarna måste därför utvecklas till mer än bara verbalt och skriftligt ansåg pedagogerna. Eftersom kommunikation handlar inte bara om verbala handlingar, utan också om kroppsspråket (Kultti, 2012). Vi tror precis som pedagogerna att kommunikationen behöver vara mer än verbal och skriftlig. En stor del handlar om att visa med kroppsspråket en öppenhet

och vänlighet för att vårdnadshavarna ska känna trygghet. Kanske behöver man visa mer med kroppen och låta vårdnadshavarna se det arbete som sker i verksamheten med bilder, gör att barnen kan ta med vårdnadshavarna och visa vad de gör. Då kan barnen berätta för sina vårdnadshavare, utan att som pedagog behöva kommunicera. Att hitta genvägar som enkelt lyfter fram en annan slags kommunikation är viktigt när språket inte räcker hela vägen anser vi.

Språk

I resultatet förklarades det att språkförståelse och språkförmåga skiljer sig åt på en mångkulturell förskola. Barn är oftast flerspråkiga och behöver hjälp med att utveckla sina språk. Resultatet belyser betydelsen av att pedagoger är tydliga och lyhörda på vad barn säger. Pedagoger behöver benämna saker som de gör, samt vara intresserade och uppmuntrande mot barnens modersmål. Kultti (2012) förstärker med att det är positivt att kunna flera språk. Resultatet av undersökning visade att pedagogerna måste vara tydliga och benämna ord från att barnen är små, för att ordförrådet ska få en positiv ökning. Men glömmer pedagogerna av tydligheten kan det bli svårare för barn att utveckla sitt språk. Att använda sig utav Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) som ett hjälpmedel främjar språket förespråkas det i resultatet. Heister- Trygg (2012) bygger vidare på att behovet av AKK behövs när den befintliga kommunikationen inte fungerar. Som pedagog gäller det att se i vilket stadie barnet behöver hjälp med sin kommunikation. Något som Marshall och Hobsbaum (2015) beskriver AKK som ett hjälpmedel som används bland annat i den mångkulturella förskolan för att underlätta kommunikationen. Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK) är en del av AKK. TAKK blir som komplement till språket och ord får en större förståelse när man arbetar med tecken till. Användningen av AKK och TAKK har en positiv effekt enligt våra egna erfarenheter. Vi anser att används AKK rätt kan båda barn som har svårt med språket eller är flerspråkiga. Med hjälp av TAKK får barn ett språk de kan uttrycka med kroppen och kan kommunicera med andra. Men det är viktigt att tänka på att det kan vara ett stort stöd även för barn som har ett fungerade verbalt språk.

Resultatet visade att förskola A och B lånade böcker på barnens språk. Dock har de ingen som kan läsa dem, men pedagogerna ansåg att det är en möjlighet till att se skriftspråket. Brinson (2012) redogör för hur stor betydelse valet av litteratur till förskolor har. Författaren understryker att bokens innehåll är det som är relevant, för att barn ska kunna identifiera sig med andra och sin egen kultur i olika böcker. Detta medför att barn kan känna sig inkluderade och mer medvetet se sitt värde. Författaren anser att det behövs betydligt mer litteratur som är mångkulturell. Att litteraturen behöver bli mer mångkulturell är självklart, det är långt ifrån många böcker som beskriver den mångfald som Sverige har idag. För idag finns inte de motsättningar till flerspråkighet som författaren påpekar. Läsningen är en viktig del i barns utveckling av språket. Genom erfarenheter har vi uppmärksammat att litteratur är ett stort intresse hos barn. När intresset finns för böcker blir det ett enkelt sätt att få in en interkulturell pedagogik i förskolan. För att diskussioner om den mångkulturella litteraturen genererar i att barn kan se sig själv i böckerna. Diskussionerna kan leda till att likheter och skillnader är en del i samtalet, som i sin tur förebygger fördomar och stereotyper.

Intresset för andra språk är en egenskap som är positiv när man arbetar på en mångkulturell förskola presenterades i resultatet. Att använda barnens språk för att säga frukter eller att räkna, kan göra att barnen känner sig inkluderade och sedda. Språk är en stor del av kulturen och därför speglas barns kulturer genom språk i verksamheten. I resultatet exemplifierades det genom att en pedagog hälsade på en flicka på hennes modersmål vid en inskolning, vilket gjorde att kontakten mellan dem fick en enklare start. Lunneblad (2006) påminner särskilt om att

kulturella skillnader skapas av olika förhållningssätt, inte utav människor. Pedagogerna skapade ett förhållningssätt som avgör hur kulturella skillnader blir något positivt och lärande eller något negativt. Ett positivt förhållningssätt tar in språk och andra kulturer i den vardagliga verksamheten och har en öppenhet för det. Då byggs inte de kulturella skillnaderna, utan det binder dem samman istället, i interkulturell pedagogik. I resultatet såg man att när ett interkulturellt förhållningssätt användes, genom att pedagogen hälsade på flickan på henne modersmål, får förhållningssättet en positiv effekt. Om vi nu sätter det i förhållande till Bronfenbrenners (2005) andra system, mesosystemet. Leder det till att förskolan och hemmet får en god start till processen som kommer vara mellan de två olika parterna. Det gäller att förskolan fortsätter och bygger vidare på relationen för att stärka barns språkutveckling tillsammans med hemmet. Vilket är någonting som står i FN:s barnkonvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen 2009) att varje barn har rätt till sitt språk och därmed sin kultur.

Metoddiskussion

Den kvalitativa metoden och redskapet intervju visade sig vara ett korrekt alternativ för vår undersökning. Genom intervjuerna fick vi svar på hur pedagoger arbetar och tänker kring interkulturalitet och den mångkulturella förskolan. Det var en stor fördel att spela in intervjuerna för att man kunde fokusera på den som blev intervjuad och man kunde anpassa följdfrågor efter de svar man fick. En följdfråga vi båda använde oss utav var hur de såg på sitt ansvar i förhållande till diskrimineringslag, skollag och läroplan. Pedagogerna hade svårt att svara på vår första fråga där de skulle precisera vad kultur är, då svaren mer gick in på finkultur. Detta trots att vi i början berättade att vi undersökte kring kulturella skillnader. Vi fick hjälpa till med följdfrågor på denna fråga och styra in dem på rätt område. I efterhand har vi funderat på om det hade hjälpt att skicka ut frågorna i förväg för att pedagogerna skulle kunnat få mer tid att tänka efter. Samtidigt hade svaren blivit pålästa istället för att få det vardagliga arbetet som pedagogerna utför, samt att pedagogerna hade kunnat prata ihop sig. En begränsning vi har reflekterat över är att vi bara undersökt på två förskolor och sammanlagt intervjuat sex pedagoger. Alla förskolor och pedagoger arbetar olika och utformar sina verksamheter på skilda vis. Det leder till att barn får uppleva kultur på olika sätt.

DIDAKTISKA KONSEKVENSER

Vi anser att synliggöra kulturer i verksamheten med exempelvis fraser i tamburen och samtala om barns kulturer i samlingar, är en början till att arbeta med interkulturell pedagogik. Men väljer pedagoger att inte fortsätta samtala och diskutera om allas lika värde där stereotypa och fördomar lyfts. Kommer den svenska etablerade kulturen som är en del i världens alla kulturer inte skapa förståelse för varandra för att pedagoger inte förhåller sig tillräckligt till pedagogiken. Därför skulle vi velat skapa förutsättningar för diskussioner kring likheter och skillnader i kulturer genom exempelvis lek och spel.

När vi börjar arbeta tänker vi att det kan vara intressant för barnen att låna böcker med annat skriftspråk på biblioteket, som fyller funktionen att barnen ska få se sitt eller ett annat skriftspråk. Frågan vi ställer oss är hur stor funktion det fyller om man inte arbetar vidare med en didaktisk planering av skriftspråk och alfabet. Vi anser att man istället bör fokusera på att böckerna ska ha ett mångkulturellt innehåll. Detta för att barnen ska få möjligheten att identifiera sig och känna samhörighet. Det ger inte bara möjlighet till att identifiera sig själv med karaktärerna i böckerna utan det ger också en inblick i andra kulturer. Med böckerna hade man synliggjort kulturer på ett ganska enkelt sätt och med diskussioner tillsammans med barnen skapas det en interkulturell pedagogisk miljö. Tillsammans med alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) som hjälpmedel för att stödja alla barn i sin språkliga utveckling och Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK). Det tror vi är en viktig

aspekt att använda sig av i förskolans verksamhet, för att göra den mer tillgänglig och inkluderande för alla barn oavsett språk. På grund av att det då blir ett språk som alla använder på förskolan. Vilket då kan göra det enklare att samtala, för att det endast finns ett tecken(TAKK) för exempelvis äpple.

Något som skulle vara intressant att arbeta med när vi börjar arbeta är temat världens mat, precis som förskola B berättar om i resultatet. Det skulle vara ett enkelt sätt att arbeta interkulturellt, oavsett vilken förskola man arbetar på. Då matkultur är en stor del av kulturer. Detta skulle vi vilja arbeta vidare med. Genom att man samtalar om vart maten härstammar från, kan det kopplas vidare med att visa vart landet ligger, bilder från landet och flaggan. Har man exempelvis en vägg med en stor världskarta där man sätter upp bilder bredvid på de länder som tidigare tagits upp. Då kan man dra snören från bilderna till det landet man talar om. Genom kartan kommer olika kulturer att synliggöras i verksamheten genom ett tema som redan är befintligt. Har man barn från olika kulturer kan även de visa vad de kommer från och kanske bidra med något hemifrån som de kan visa. Vi uppmärksammar att förskolor idag arbetar mest med den svenska kulturen som redan är etablerad. Detta kan bli problematiskt, då alla barn inte följer de högtider som firas i den svenska kulturen. Det som är viktigt att tänka på är att uppmärksamma andra högtider mer än vad man gör, speciellt på en mångkulturell förskola. Där finns det barn med olika kulturer och de har därmed rätt att få sina högtider uppmärksammade och synliggjorda. Diskussioner kring detta med barnen skapar en interkulturell pedagogik. För att kunna uppmärksamma alla högtider kan en almanacka finnas jämte kartan, där de olika högtiderna står. Där kan man visa bilder och filmer hur högtiderna firas.

Förskolans styrdokument *Lpfö 98* (rev. 2016) har ett tydligt uppdrag att förskolan ska vara en del i barns kulturskapande. Dock är det en tolkningsfråga hur mycket det ska prägla förskolans verksamhet, oavsett om det är en mångkulturell förskola eller inte. Konsekvensen blir att intresset kan styra hur mycket interkulturell pedagogik verksamheten består av. Självklart är det intresse som styr inom alla områden i förskolans verksamhet. Då det inte finns något konkret hur målen uppfylls, för förskolan ska sträva efter målen. Vi bedömer att konsekvensen blir att om pedagogerna inte har ett intresse av att arbeta med interkulturell pedagogik. Kan det leda till att verksamheten bara har ett interkulturellt förhållningssätt och inte strävar efter målen. Grundämnen som språk, matematik, estetiska ämnen och naturkunskap, kommer att gå före i de flesta fall då de saknas kunskap om kulturskapande. Men egentligen kan man koppla kultur och interkulturell pedagogik in i alla ämnen för att varje barn ska få rätt till sin egen kultur.

REFERENSER

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige.

Tillgänglig på Internet: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf> [2017-11-20]

Brinson, S.A. (2012) Knowledge of multicultural literature among early childhood educators. *Multicultural Education*, 19(2), 30-33.

Tillgänglig på internet:

<https://search.proquest.com/docview/1323052342/fulltext/6A5828F181644AADPQ/1?accountid=9670> [2017-11-17]

Bronfenbrenner, U. (red.) (2005). *Making human beings human: bioecological perspectives on human development.* Thousand Oaks: Sage Publications

Bryman, A. (2008). *Social research methods.* 3. ed. Oxford: Oxford University Press

Darvishpour, M. (2015) Köns-och generationskonflikter inom invandrade familjer. Utifrån ett intersektionellt perspektiv. I Darvishpour, Mehrdad & Westin, Charles (red.). *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige. 2.*, [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur ss. 363-392

Eriksson- Zetterquist, U. och Ahren, G. (2015) ...Att fråga folk. Intervjuer. I Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter. *Handbok i kvalitativa metoder. 2.*, [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber ss. 34-54

Fejes, A. & Thornberg, R. (2015) Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.). *Handbok i kvalitativ analys. 2.*, utök. uppl. Stockholm: Liber ss. 16-41

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [Elektronisk resurs]. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet

Tillgänglig på Internet: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf [2017-11-10]

Heister Trygg, B. (2012). *AKK i skolan: en pedagogisk utmaning : om alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i förskola och skola.* 1. uppl. Malmö: Södra regionens kommunikationscentrum (SÖK)

Kultti, A. (2012). *Flerspråkiga barn i förskolan: villkor för deltagande och lärande.* Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2012,

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Lorentz, H. (2007). *Talet om det mångkulturella i skolan och samhället: en analys av diskurser om det mångkulturella inom utbildning och politik åren 1973-2006.* Diss. Lund : Lunds universitet, 2007

Lunneblad, J. (2006). *Förskolan och mångfalden en etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område.* Enskede: TPB

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. uppl.] (2016). Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2442.pdf%3Fk%3D2442 [2017-11-14]

Marshall, C.R. & Hobsbaum, A. (2015) Sign-Supporte+d English: Is It Effective at Teaching Vocabulary to Young Children with English as an Additional Language? *International Journal of Language & Communication Disorders*, 50(5), ss. 616-628
Tillgänglig på internet: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1460-6984.12161/full> [2017-11-21]

Nationalencyklopedin.

Tillgänglig på internet: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi> [2017-11-27]

Nilholm, C. & Göransson, K. (2013). *Inkluderande undervisning: vad kan man lära av forskningen.* Härnösand: Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tillgänglig på Internet: <https://webbshop.spsm.se/globalassets/publikationer/inkluderande-undervisning-tillganglig-pdf/> [2017-11-20]

SFS (2008:567) *Diskrimineringslag.* Stockholm: Kulturdepartementet

Tillgänglig på Internet: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567 [2017-11-20]

SFS (2010:800) *Skollag.* Stockholm: Utbildningsdepartementet

Tillgänglig på Internet: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 [2017-11-20]

Skolverket, *PENpal-ett verktyg för språk.*

Tillgänglig på Internet: <http://modersmal.skolverket.se/sites/svenska/index.php/flersprakighet-i-forskolan/tips/pedagogiskt-material/809-talkingpen-och-recordingpen> [2017-11-27]

Stier, J. (2009). *Kulturmöten: en introduktion till interkulturella studier.* 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Stier, J. & Sandström Kjellin, M.(2009). *Interkulturellt samspel i skolan.* 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Westin, C. (2015) Om etnicitet, mångfald och makt. I Darvishpour, Mehrdad & Westin, Charles (red.). *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige.* 2., [omarb.] uppl. Lund: Studie

BILAGOR

Bilaga 1

Intervju-frågor

Hur länge har du arbetat på denna förskola?

Vad är kultur för dig?

Hur ser du på kultur i förskolan?

Hur anser du att ett barns bakgrund/kultur påverkar förskolans verksamhet?

Vad krävs det av pedagoger som arbetar på en mångkulturell förskola jämfört med andra förskolor?

Anser du som pedagog att du behöver ha mer kunskap när man arbetar på en mångkulturell förskola?

- Exempelvis språk och kultur. Om ja, på vilket sätt?

Vad anser du som pedagog är ditt ansvar kring interkulturalitet?

Anser du att det är förskolans ansvar att synliggöra olika kulturer?

Hur synliggör du som pedagog barns olika kulturer i verksamheten?

Hur vill du arbeta med de olika kulturerna?

Bilaga 2

Missivbrev

Hej!

Vi går sista terminen på förskolläraryrket på Högskolan i Borås och skriver nu vårt examensarbete. Syftet är att undersöka hur pedagoger arbetar med kulturskapande på mångkulturella förskolor. Vi gör det genom intervjuer och vi skulle gärna vilja att ni deltar i vår undersökning. Intervjun kommer att ta ca 30 minuter och kommer att spelas in, samtidigt som det skrivs lite anteckningar. Det insamlade materialet kommer endast att analyseras av oss och i resultatet av intervjuerna som presenteras i examensarbetet kommer vi att använda oss av fiktiva namn.

Vi ser fram emot att träffa er!

Hälsningar

Elin Fransson 07XX-XXXXXX

Linnéa Wennergren 07XX-XXXXXX

HÖGSKOLAN I BORÅS

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se